

Ч 43

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. ДРАГОМАНОВА**

ЧЕН ДІН

УДК 378-57.875[37.091.12.

011.3-051:784](477+510)

**ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНИХ НАВИЧОК
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ
НА ТРАДИЦІЯХ КИТАЮ ТА УКРАЇНИ**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2013

9691

НБ НПУ ім. М.П. Драгоманова

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, професор
БОЛГАРСЬКИЙ Анатолій Георгійович,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, Інститут мистецтв,
професор кафедри теорії та методики музичної
освіти, хорового співу і диригування

Офіційні опоненти:

доктор історичних наук, професор
КУЧМЕНКО Елеонора Миколаївна,
професор кафедри соціології та соціально-
гуманітарних дисциплін ІПК ДСЗУ;

кандидат педагогічних наук, доцент
ПАРФЕНТЬЄВА Ірина Петрівна,
Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського, заступник директора
Інституту педагогічної освіти, доцент кафедри
музичного мистецтва.

Захист відбудеться «21» червня 2013 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д. 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий «20» травня 2013 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.В. Козир

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Стійка тенденція глобалізації й водночас інтернаціоналізації освіти впливає на зміни у змісті й якості навчальних процесів різних держав, зокрема підготовку вчителя, здатного відповідати вимогам фахівця світового рівня, міжнародним стандартам та визначає стратегію модернізації освіти багатьох країн. Актуальності набула ця проблема в Китаї та Україні, стосовно формування творчої особистості майбутнього вчителя музики, здатного оптимально вирішувати складні фахові завдання у практиці викладання музики.

Об'єднання багатьох країн у єдиний освітній простір (підписання „Спільної декларації про гармонізацію архітектури європейської системи вищої освіти“) сприяє створенню умов для взаємозбагачення європейським досвідом щодо змісту освіти, що розповсюджується і на східні програми здобуття освіти китайськими студентами, у тому числі музичної. Перед учителем музики постає проблема досконало оволодіти вокальними навичками та навчати цього учнів.

Зміст педагогічної парадигми щодо гуманізації освіти, розвитку національного та особистісного потенціалу, методологічні засади педагогічної творчості, фахової підготовки майбутніх учителів розкриваються у роботах В.Андрушенка, І.Беха, В.Бондаря, Н.Гузій, В.Загвязинського, І.Зязюна, В. Жадько, В.Кан-Каліка, Н. Кузьміної, Ю.Руденка, С.Сисоевої, О.Хижної та ін.

Науково-теоретичній концепції педагогіки мистецтва, історії та змісту художньо-естетичної освіти та формуванню вчителя музичної галузі присвячені праці багатьох учених: Е.Абдулліна, А.Болгарського, Н.Гуральник, Л.Куненко, Н.Миропольської, О.Олексюк, О.Отич, Г.Падалки, Г.Побережної, О.Рудницької, Н.Сегеди, В. Шульгіної, О.Щолокової та інших.

Проблемі вокально-хорового навчання присвячені дослідження багатьох авторів: В. Антонюк, Л. Гавриленко, Н. Гребенюк, О. Єременко, А. Козир, Л. Тоцької, у яких розкриваються основні принципи та методи вокальної підготовки майбутніх учителів музики. Отримують європейського визнання також ідеї китайських вокалістів та педагогів: Вей Лімін, Лінь Хай, Ма Цзюнь (розкриття традицій та сучасних тенденцій вокально-хорової культури та формування вокального слуху); Ву Гоулінг, У Іфан (витоки інтонаційної взаємодії китайської та української пісенності, етнокультурний компонент у підготовці фахівця); Ван Те (національний стиль у музичній поезії опери), Ва Шан Ху (розкриття почуття та мислення у вокальній музиці); Жден Мао Пин (вокальне мовознавство) та інші.

У цьому контексті однією з нагальних потреб є формування у майбутніх учителів музики вокальних навичок. Цьому сприяє активне вивчення праць провідних психологів, педагогів (Л. Виготський, М. Бернштейн, П. Гальперін, С. Монаєв, С. Рубінштейн, Б. Теплов, ін.).

Аналіз науково-теоретичної літератури, сучасних досягнень довів необхідність розробки педагогічних технологій, в яких у процесі підготовки майбутніх учителів враховуються багатонаціональний досвід, створення

інтерактивних сучасних методик, їх перевірка у педагогічній і виконавській діяльності, не виключаючи музично-освітні зв'язки з китайськими фахівцями.

Виникає необхідність пошуку педагогічних умов формування вокальних навичок майбутнього вчителя музики на традиціях Китаю та України у процесі вокального навчання, використання та оцінки міжнародного досвіду створення методик вокальними майстрами, китайськими у тому числі, застосування їх на практиці, що актуалізує дану проблему.

Дослідження обраної проблеми спирається на необхідність вирішення низки *суперечностей* між: міжнародними пропозиціями у сучасних освітніх умовах і необхідністю засвоєння конкретних знань і умінь держави, що навчає; усталеним міжнародним досвідом вокального навчання та збереженням етно-традицій; набутими навичками та необхідністю їх розширення в нових освітніх умовах; національною самобутністю кожної вокальної школи та потребою презентації її здобутків у іншому національному середовищі.

Недостатність розробленості окресленої проблеми та необхідність формування у вчителів музики навичок набуття та використання для свого педагогічного зростання традиційних методик інших національних музичних шкіл, Китаю та України, зумовлюють вибір теми дослідження: „*Формування вокальних навичок майбутнього вчителя музики на традиціях Китаю та України*”.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація входить до плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова і складає частину його наукового напрямку „Зміст, форми, методи фахової підготовки вчителів музики”. Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою НПУ імені М.П. Драгоманова (протокол № 6 від 25 січня 2011 р.).

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність розробленої методики формування вокальних навичок майбутніх учителів музики, спираючись на схожість традицій китайських та українських вокальних технік у процесі вокальної підготовки.

Об'єкт дослідження: вокальна підготовка майбутніх учителів музики у вищих педагогічних навчальних закладах.

Предмет дослідження: формування вокальних навичок майбутнього вчителя музики на схожості традицій вокальних технік Китаю та України.

Реалізація поставлених завдань передбачала розв'язання таких **завдань**:

- 1) дослідити у змісті проаналізованої науково-педагогічної та методичної літератури й узагальнити основні методичні положення традиційної вокальної школи, у т. ч. української, у співставленні з Китайською;
- 2) визначити значення традиції як освітньої тенденції щодо характеру методик вокального навчання у Китаї та Україні;
- 3) теоретично обґрунтувати сутність формування вокальних навичок як психо-фізіологічного та педагогічного процесів, уточнити зміст вокальних навичок і розробити критерії та показники їх сформованості;

4) розробити методику формування вокальних навичок у майбутніх учителів музики на схожості традицій вокальних технік Китаю та України;

5) впровадити запропоновану методику формування вокальних навичок та експериментально перевірити її ефективність у практиці підготовки фахівців.

Теоретико-методологічною основою дослідження стали концептуальні положення філософії освіти (В. Андрущенко, Е. Кучменко, Г. Меднікова), методології та теорії національної освітньої стратегії (І. Бех, О. Сухомлинська, В. Шульгіна, Хе Сі ган); теоретичні праці стосовно змісту освіти (В. Бондар, Н. Кузьміна, О. Мороз, О. Савченко); методологія етнопроблематики (О. Богданова, В. Крисько, Лю Цін, С. Черепанов); психолого-педагогічні концепції щодо особистісних якостей вчителя (Б. Ананьєв, Л. Виготський, П. Гальперін, С. Рубінштейн, Б. Теплов, Б. Яворський); теорія психолого-педагогічного процесу формування спеціальних здібностей та навичок (М. Бернштейн, О. Леонтєв, К. Платонов, В. Петрушин); проблеми формування окремих аспектів музично-педагогічної діяльності (Л. Арчажнікова, Л. Кондрацька, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька); ключові положення щодо фахової підготовки майбутнього вчителя музики до роботи у Китаї та Україні (Бай Юнь-шен, Ван Го-вень, Чень Лін-жуй та ін.); науково-методичні праці з вокальної підготовки (В. Антонюк, Л. Барсова, Н. Гребенюк, А. Менабені, Ю. Юцевич, В. Юшманов).

У ході дослідження застосовано наступні **методи**:

- *теоретичні*: аналіз та узагальнення науково-теоретичної та методичної літератури для виявлення фактів з історіографії, відправних теоретичних положень; вивчення педагогічного досвіду в системі вищої освіти; абстрагування і конкретизація, класифікація, моделювання; порівняльний аналіз теоретичних засад та практичних досягнень вокального навчання, які застосовані для визначення понятійного апарату дослідження, розкриття змісту методики формування вокальних навичок у процесі їх поетапного формування;
- *експериментально-емпіричні*: анкетування, діагностичні методи, тестування; інтерв'ювання, бесіди; опосередковане та включене педагогічне спостереження, педагогічний експеримент (пошуковий, констатувальний, формувальний), експертна оцінка, узагальнення кількісних та якісних показників практичної роботи для перевірки ефективності запропонованої методики;
- *статистико-математичні*: аналітичні, якісного і кількісного аналізу результативності запропонованої експериментальної методики; статистичної обробки даних, що дозволило діагностувати рівні сформованості вокальних навичок майбутніх учителів музики на схожості традицій вокальних технік.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що :

уперше запропоновано концептуальний підхід до розв'язання зазначеної наукової проблеми на основі схожості вокальних технік традиційно-європейського та національно-китайського походження; представлено зміст традиції як освітньої тенденції; уточнено зміст вокальних навичок і представлено їх комплекс на схожості вокальних технік, розроблено

експериментальну модель формування вокальних навичок майбутніх учителів музики на схожості традицій вокальних технік;

удосконалено процес формування вокальних навичок на схожості традицій вокальних технік Китаю та України щодо співацької постави, співацького дихання, звукоутворення, дикції, відчуття ансамблю; методичне забезпечення фахової підготовки майбутніх учителів музики двох країн в умовах інтерсуб'єктної взаємодії;

набули подальшого розвитку зміст музично-педагогічної освіти Китаю та України стосовно вокальної підготовки майбутніх учителів музики.

Практичне значення дослідження полягає у визначенні реальних шляхів формування вокальних навичок у майбутніх учителів музики Китаю та України за рахунок розробленої методики, що побудована на схожості традицій вокальних технік; розробці спільного методичного ресурсу для використання фахівцями обох країн у підготовці вокалістів; змісті лекційного курсу “Теорія та методика постановки голосу” (історико-теоретичного і технологічного модулів); застосуванні винайдених методів ефективного формування вокальних навичок на індивідуальних заняттях з постановки голосу та у проведенні педагогічної практики й самостійної роботи в школі.

Основні положення дисертаційного дослідження *впроваджено* у навчально-виховний процес РВНЗ “Кримський гуманітарний університет”, м. Ялта (довідка № 49 від 02.06.2012 р.); Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка (довідка №1313 від 29.08.2012 р.); Державного закладу “Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського” (довідка № 1510 від 04.07. 2012 р.); Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова довідка № 68/в від 21.12.2012 р.).

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні теоретичні положення, результати дослідження обговорювались та здобули схвальну оцінку на *міжнародних* науково-практичних конференціях: “Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції: Теоретичні та методичні засади розвитку мистецької освіти в контексті європейської інтеграції: II Міжнародна наукова конференція (2010 р., м. Суми); “Актуальні проблеми музичної педагогіки і виконавського мистецтва” (2011 р., м. Ялта); VIII та IX Міжнародні педагогічно-мистецьких читання пам'яті О.П. Рудницької (2010-2011 рр., м. Київ); IV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД» (2012 р., м. Переяслав-Хмельницький); V Міжнародна науково-практична інтернет-конференція молодих вчених «Зажги свою звезду» (МУ-5) (2012 р., м. Москва, РФ); обговорювались на засіданнях кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу та диригування Інституту мистецтв НПУ імені М.П. Драгоманова.

Публікації. Основні теоретичні положення, його результати та висновки відображено у 13 наукових працях, 11 одноосібних, 2 у співавторстві, з них: 6 публікацій у провідних фахових виданнях з педагогіки.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (252 найменування, з них 13 – іноземними мовами, 9 – китайською. Повний обсяг дисертації 259 сторінок, з них основного тексту – 192 с. Робота містить 10 таблиць, 16 рисунків, що разом з додатками становить 45 с.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, прослідковано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, розкрито методологічні основи й методи дослідження; визначено наукову новизну та практичне значення роботи; наведено дані щодо апробації та впровадження отриманих результатів дисертації.

У **першому розділі** *«Аналіз традиційних вокальних шкіл: історико-методологічний контекст»* представлено результати історичного та методологічного аналізу традицій вокальної педагогіки, становлення основних принципів та засадничих методів європейської традиційної вокальної школи, у тому числі української, її вплив на китайську вокальну школу.

Запропоновано ідею усвідомлення мистецької традиції не лише як полікультурного явища, розкриття її історичної ємкості у глобалізованому світі щодо визнання самобутності кожної нації, а розуміння її значення як джерела загальної ерудитії, освіченості, що стверджує мистецьку традицію сучасною освітньою тенденцією.

У дослідженні виявлені основні форми та методи функціонування вокальних технік, що розвиваються у сучасних умовах інтерактивної взаємодії, яка розуміється нами як цілісне складне утворення, що існує як єдина інтернаціональна вокальна методична система і об'єднує необхідні знання та міжнародний методичний досвід у процесі придбання нових прийомів, закріплення вокальних технік на схожості традицій Китаю та України, характеризується інтенсивністю прояву транснаціональної системи традицій, їх упорядкуванням.

Доведено, що виявлені факти з історіографії основних принципів і методів європейської вокальної школи сприяли усвідомленню генезису вокальних шкіл, поступового ускладнення та урізноманітнення прийомів співу у процесі історичного розвитку, впливу національних особливостей різних музичних культур і специфіки їх розвитку на характер прояву низки схожих технік. У них знайшли відображення традиційні закономірності формування вокальних навичок, фізіологічні характеристики роботи голосового апарату, велике значення особистості співака як інтерпретатора та педагога.

У процесі вивчення особливостей китайської вокальної методики під впливом європейської школи виявлено низку схожих рис, а саме: ідентичність дотримання теоретичних положень з навчання співу; усвідомлення необхідності взаємозбагачення раціонального й емоційного компонентів у

співацьких діях; використання інтелектуального, психологічного підходів до навчання, індивідуального підходу; використання розвитку загальних здібностей студентів та спеціальної вокальної підготовки у їх взаємозбагаченні.

Було винайдено низку загальних методів: вербальне пояснення, метод аналогій, використання наукового підходу до формування вокальних навичок, свідоме навчання вокалу та деякі специфічні: економна витрата повітря у співі, переважного співу на помірній динаміці, уміння співати falsetto тощо (які особливо характерні китайській вокальній традиції). Це сприяло зближенню та збагаченню методичних систем.

У другому розділі «Теоретичне обґрунтування сутності формування вокальних навичок у майбутнього вчителя музики» було розглянуто психофізіологічний процес формування навичок, акцентовано на його поетапності; проаналізовано сучасні дослідження з вокалу, ідеї методистів з вокального навчання щодо підвищення ефективності вокальної підготовки; надано розуміння процесу формування вокальних навичок на схожості традицій вокальних технік Китаю та України; розроблено модель формування вокальних навичок у майбутніх учителів музики, урахувуючи визначені наукові засади.

На основі вивчення сутності умінь та навичок психолого-педагогічної наукою було встановлено, що вони знаходяться у тісній взаємозалежності та відбивають сформованість однієї поліструктури. Цим пояснюється і комплексне їх вивчення у психології та дидактиці на основі синтезу різноманітних знань та дій, а також реалізація у педагогічній діяльності.

Звернення до праць провідних психологів, педагогів (Л. Виготський, М. Бернштейн, П. Гальперін, С. Монаєв, С. Рубінштейн, Б. Теплов) дало підстави визначити поняття «навички» як наукового феномена, що сходиться до психологічної теорії діяльності, є складовою цілісної педагогічної системи та розглядаються разом із уміннями, є структурними компонентами динамічної функціональної структури діяльності (Б. Ананьєв, В. Мясищев, К. Платонов); змісту освіти (І. Лернер); системи педагогічних здібностей (Н. Кузьміна, В. Крутецький); професіограми вчителя (А.Щербаков, В.Сластьонін); структури педагогічної майстерності (Ф. Гоноболін, М. Д'яченко, Н. Тарасевич).

У контексті нашого дослідження ми погоджуємось з обґрунтуванням механізмів формування навичок, зробленим М.О. Бернштейном, який розглядав формування навичок через рухові дії, цілеспрямовані вправи, що внаслідок багаторазового повторення доводяться до необхідної якості. А саму навичку вважав активною психомоторною діяльністю, складною структурою.

Було застосовано теоретичну концепцію формування навичок (за М.Бернштейном), за якою процес відбувався в два основних етапи. Перший етап: координація м'язових рухів співочого процесу, встановлення провідного рівня; визначення основних компонентів руху на основі зовнішнього спостереження та аналізу м'язових рухів; виявлення адекватних корекцій (як «внутрішнє самовідчуття»), перенесення технічних компонентів руху на «фонові рівні» (точне та автоматичне їх виконання), *стадія початкового вивчення дії*. Другий – стабілізація навичок: опрацювання різних «фонових

рівнів» (за синергетичним принципом на першій фазі), стандартизація (варіативна корекція рухів на другій фазі), *стадія деталізованого відпрацювання*, та їх стабілізація – на третій, *стадія закріплення та подальшого удосконалення* рухової дії.

Проекція концепції М. Бернштейна на наше дослідження, підтверджує що формування вокальних навичок підпорядковується об'єктивним процесам, система вправ створює умови якісного звучання голосу. Ураховуючи визначення вокальних навичок як психолого-педагогічної категорії, їх специфічні характеристики, сформовані на схожості традицій вокальних технік Китаю та України, ми розуміємо *вокальні навички* майбутнього вчителя музики *комплексом базових вокальних навичок, поетапно сформованим на основі визначеної компонентної структури з урахуванням схожості традицій вокальних технік Китаю та України, еталонних вимог до вокального мистецтва та сучасних способів співу.*

Обґрунтувавши психолого-педагогічні характеристики формування навичок як діяльного процесу й визначивши його педагогічну спрямованість, з'ясовано їх фізіологічну конкретику та специфічні особливості формування в процесі вокального навчання. Досліджено нові аспекти формування вокальних навичок у підготовці фахівців (Г. Панченко: розвиток творчих здібностей майбутніх учителів музики, Л. Тоцька: технологія звукоутворення на теоретичній основі резонансної теорії мистецтва співу та ін.)

До створення теоретичної моделі формування навичок залучені здобутки китайських авторів: Лінь Хай (обмін досвідом освітніх методик країн Сходу та Заходу), Цзінь Нань (методичні засади вокального навчання студентів з Китаю в системі музично-педагогічної освіти України), Ма Цзюнь (процес формування вокального слуху), Вей Лімін (формування вокальної культури майбутніх учителів музики, що відбиває потребу єдності кращих національних традицій і сучасних методів китайської освіти із світовим досвідом), які доповнили зміст наукового апарату.

Теоретична модель формування вокальних навичок на схожості традицій китайської та української вокальних технік містить у взаємодоповненні формотворчі науково-дидактичну і організаційно-методичну складові. Науково-дидактична складова розкрита з урахуванням обґрунтованого феноменологічного наукового напрямку психології (Р. Бернс, К. Роджерс, А. Комбас), у якому основну увагу спрямовано на цілісність суб'єкта діяльності, систему усвідомлених ціннісних орієнтирів відповідної особи (Китаю та України), переконань (власну мотивацію та установки до формування вокальних навичок), як суб'єкта власної життєтворчості з орієнтирами на цілісне духовно-теологічне буття людства.

У дослідженні було використано *суб'єктний, традиційно-етнічний та технологічний* науково-теоретичні підходи. Запропонована структура формування вокальних навичок, яка складається з *мотиваційно-аксіологічного, когнітивно-емоційного та технологічного* компонентів у саморегулюючій

взаємозалежності за системоутворюючим принципом синергетики функціонує системно у технологічному компоненті.

Принципами формування вокальних навичок у нашому дослідженні визначено наступні. *Наукової обґрунтованості процесу формування вокальних навичок* для вивчення теоретичних досягнень, здобутих протягом історичного періоду створення та розвитку вокальної методики, усвідомлення перспективних методів навчання та критичного аналізу негативного досвіду. *Національної визначеності*, що передбачає дотримання традицій власної національної вокальної школи, поваги до світового досвіду та перенесення у свої методики інтерактивних моделей музичної освіти. *Єдності художнього і технічного розвитку*, в якому високий рівень технічних можливостей стає інструментом творчих задумів виконавців. *Концентричності*, специфічний прояв якого полягає у поверненні до сформованих навичок на вищому рівні. *Дотримання естетики застосування* вокальних навичок, за яким забезпечується загальна ідейно-художня спрямованість, щирість і яскрава емоційна переконливість у творенні художніх образів, благородна простота виконання. *Використання активної практики* у формуванні вокальних навичок, що детермінується безпосередньою взаємозалежністю частоти та якості їх застосування (звичайні вправи, відпрацювання різних технік або практика концертного виконання). У роботі застосовано усталені та сучасні **методи** набуття вокальних навичок – огляд у запису або Інтернет ресурсі прикладів співу окремих вокалістів, майстер-класів видатних виконавців та педагогів.

Було визначено *педагогічні умови* ефективного формування вокальних навичок, а саме: застосування інтелектуально-творчої підтримки для успішного закріплення набутих вокальних навичок; створення освітньо-особистісних взаємин суб'єктів навчання задля вмотивованості на позитивний результат дії; науково-методичне забезпечення формування вокальних навичок на схожості традицій Китаю і України; врахування вимог і особливостей двох освітніх систем щодо специфіки музично-технічної виразності; забезпечення діагностики і класифікації голосу та формування вокальних навичок раціональними способами протягом навчання.

З метою виділення рівнів сформованості вокальних навичок у майбутніх учителів музики були розроблені такі *критерії*: *міра усвідомлення якості співацької постави* (утримання корпусу, голови тощо); *ступінь відчуття співацького дихання* (співацький вдих, опора та фонаційний видих); *міра вмотивованості на грамотне звукоутворення* (атака звуку, вокальна позиція та ін.); *міра застосування набутого дикційно-співочого досвіду* (спів голосних, приголосних звуків); *ступінь дотримання когнітивно-емоційного відчуття у ансамблі* (злагожене інтонаційне, ритмічне, динамічне, темброве, дикційне звучання).

У **третьому розділі** «*Експериментальна методика формування вокальних навичок майбутнього вчителя музики*» діагностовано рівні сформованості вокальних навичок, розкриті педагогічні умови підвищення ефективності формування співацьких навичок майбутніх учителів музики на схожості традицій вокальних технік Китаю й України, визначені відповідні рівні

сформованості, етапи формування означеного феномену, здійснена перевірка ефективності запропонованої експериментальної методики.

Для формування комплексу навичок застосовано загальні методи педагогічного спостереження, методичного спрямування фізіологічних зусиль студентів, методи технічного відпрацювання навичок, метод показу та ін.

Констатацією вокальних навичок засвідчено, що більший відсоток утворили студенти з середнім рівнем їх сформованості. Це дало підстави розглянути педагогічні умови формування вокальних навичок студентів, які б сприяли підвищенню рівнів досліджуваного явища. Проведений констатувальний експеримент здійснювався на основі розроблених критеріїв та їх показників і дозволив визначити й схарактеризувати початковий рівень сформованості вокальних навичок студентів.

Високий рівень сформованості вокальних навичок передбачав: високу мобілізацію фахового потенціалу, навички співу різножанрових пісень свого народу та пісень інших народів, знання та використання значного репертуару, різних манер народного співу; методично вивірене використання набутих навичок, вокальних прийомів дикції, звукоутворення і дихання, грамотне використання методичних установок щодо постави, мімічних можливостей обличчя, інтонаційну точність виконання будь-якого музичного матеріалу, невимушену зміну різних реєстрів, засобів звукоутворення, демонстрацію інтерпретаційної свободи, емоційну насиченість, трактування образного змісту творів, артистичну свободу, підкріплену технічною досконалістю.

Середній рівень сформованості вокальних навичок передбачав: достатню мобілізацію наявних фахових можливостей, навички співу різножанрових пісень різних етносів, знання та використання репертуару з національного фольклору, різних способів звуковидобування; методично грамотне використання набутих вокальних навичок та прийомів щодо дикції, звукоутворення, дихання, грамотне використання значної кількості методичних установок щодо постави, міміки, чистоту інтонацій у виконанні, майже невимушену зміну реєстрів, різних засобів музичної виразності, демонстрація інтерпретаційних навичок, самостійне трактування образного змісту творів, емоційність, артистичність, підкріплену технічними навичками.

Низький рівень сформованості вокальних навичок передбачав: слабку мобілізацію фахових можливостей, навичок співу пісень свого народу, рідкісне використання пісень інших народів, володіння деякими способами народного співу; невпевнене використання набутих навичок, вокальних прийомів дикції, звукоутворення, дихання, не завжди виразну міміку, інтонаційну неточність виконання музичного матеріалу та недостатнє застосування деяких набутих навичок, помітну напруженість у зміні реєстрів, обмежену кількість засобів звукоутворення, демонстрацію інтерпретаційної залежності від педагогічного впливу та власних творчих можливостей, емоційну невиразність, артистичну скутість, що не підкріплена технічною вправністю та досконалістю.

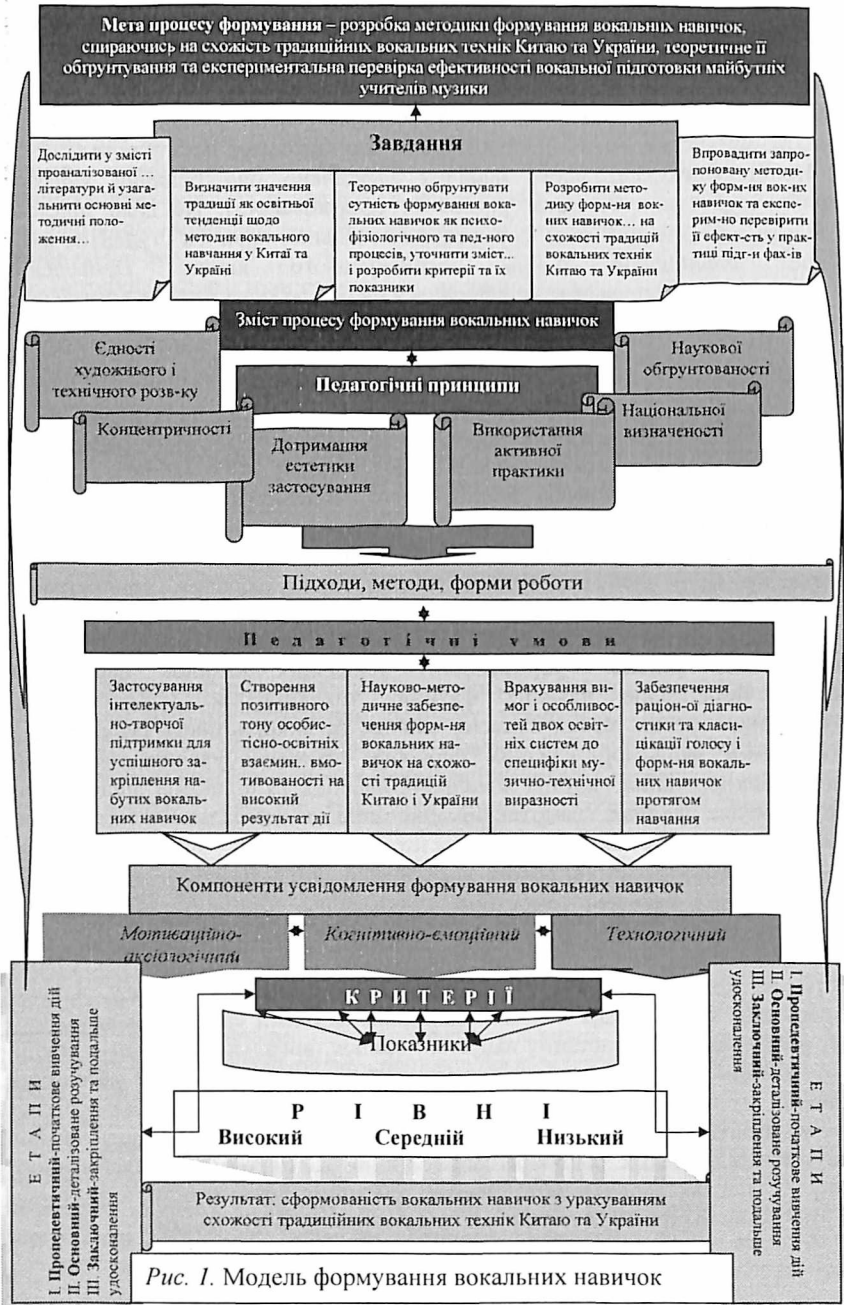

Рис. 1. Модель формування вокальних навичок

Було визначено необхідні вимоги з вокальної підготовки до вчителя музики, розроблена комплексна будова вокальних навичок та запропонована модель їх формування за допомогою схожості традиційних методів для обох країн.

Перший етап – пропедевтичний (початкове вивчення дій) – забезпечив дотримання національних традицій, виконання авторських вказівок, зафіксованих у тексті, як необхідні положення для початку формування вокальних навичок, створення психологічного настрою тощо.

Цей період включав набуття співацької техніки, як підготовчий до головного – виконання вокальних творів. Було застосовано низку **методів**: виокремлення проблемних фрагментів у виконанні, відпрацювання їх з педагогом та самостійно; перехресне навчання українських та китайських студентів один одного; „пошуку” меж власного діапазону (спів грудним та змішаним звучанням у діапазоні до ноти “с” та “d” другої октави); співу перед дзеркалом для зняття зайвої м’язової напруги тощо). Формування навичок однорідного звучання на всьому співацькому діапазоні відбувалось **методами** знаходження натурального тону, природного звучання (закріплення відчуття легкої емісії звуку на зручнішій голосній для полегшення переходу до другого етапу. Застосовувалися також **методи** проспівування вправ упівголоса для зняття зайвого навантаження гортані; активізації нижньореберного і грудинно-діафрагмального дихання для регуляції сили звуку; перебігу у вправах голосних та приголосних у різних комбінаціях (за Ю. Штокгаузенном).

Другий етап – основний (деталізоване розучування). На ньому застосовувалися методи, які гарантували ефективне формування визначених навичок, удосконалювались попередньо набуті навички, додавалися інші з урахуванням сформованих раніше та за їх безпосередньою участю у якості складових комплексів вокальних умінь (за М. Бернштейном). Для формування у студентів навички правильної співацької постави використано **метод** утримання корпусу під час змін його положення під час співу стоячи та сидячи (і навпаки) та **метод** збереження відчуття внутрішньої і зовнішньої зібраності.

Для вироблення навички правильного глибокого дихання у вокальному ансамблі використовувалися тренувальні вправи. Виконанню вправ з обов’язковим контролем усвідомлення виконання потрібних дій кожним студентом передувало пояснення їх сутності й значення та впливу на дію дихального апарату. З метою формування навичок виконання складних епізодів твору був використаний метод повного доспівування звуків, який сприяв формуванню навички економного розподілу дихання під час співу.

Третій етап – заключний (закріплення та подальше удосконалення) – передбачав формування комплексу навичок, сформованих на попередніх етапах, та нових, характерних цьому етапу. Під час експерименту застосовувався **метод** систематичного аналізу, порівняння й співставлення звучання голосів студентів з голосом викладача, а також аналіз еталонних зразків звучання видатних співаків світу, записаних на аудіовізуальних носіях. Для вирішення проблеми чистого інтонування студентами, утворення правильних

музичних уявлень застосовані **метод** спонукання студентів до слухання власного і співу товаришів. Завдяки оцінці звучання ансамблю, формувались навички контролю за співом, одночасного переходу до підсилення (послаблення) звучності, **методом** усвідомлення організуючої ролі музичного метру в студентів ЕГ формувались навички ритмічного ансамблю.

Для ефективного формування співацьких навичок студентів ЕГ загострювалась увага на вірному (або навпаки) звукоутворенні, співацькій поставі, вокальному інтонуванні, диханні, артикуляції; розкритті пріоритетності розвитку вокального слуху та відчуття вокально-тілесної системи співака; демонстрації й аналізі залежності якості звуку від дихання, співацької позиції, дикції; свідомому ставленні до звучання власного голосу, заснованому на осмисленому сприйманні та слуховому контролі.

Наскрізна упродовж усього експерименту діагностика формування співацьких навичок студентів на індивідуальних заняттях з вокалу соло та у вокальному ансамблі передбачала впровадження єдиної системи параметрів досліджуваних явищ і критеріїв їхнього оцінювання. У відповідності з цим, усі зрізи здійснювались за єдиною схемою для отримання повної та різнобічної інформації щодо дієвості експериментальної методики.

Грунтуючись на зіставленні вихідних даних, поетапних та кінцевих результатів, аналізі результатів експерименту визначено динаміку формування вокальних навичок студентів, які навчалися за експериментальною методикою. Наведені у таблиці дані свідчать, що упродовж навчання в ЕГ кількість студентів із середнім рівнем розвитку вокальних навичок за усіма показниками критеріїв зросла, а з низьким – зменшилася, збільшилась кількість студентів, яка досягла високого рівня. Доцільно зазначити, що у КГ таких змін не відбулося. Усі показники критеріїв залишилися майже без змін.

Аналіз результатів виконання студентами навчальних та контрольних завдань на схожості традицій вокальних технік Китаю та України дозволив визначити рівні сформованості вокальних навичок майбутніх вчителів музики у числовому вираженні, висвітлити їх змістові характеристики (табл. 1).

За допомогою критерія Р. Фішера показники успішного оволодіння студентами вокальними навичками на основі схожості традицій вокальних технік Китаю та України було виражено у процентах, визначили φ_1 та φ_2 , які у нашому випадку виглядає як $\varphi_{em} = 4,292 - 2,096$.

Порівняння φ табличного та φ експериментального показало, що φ табличне $<$ φ експериментального, а це означає, що $\varphi_{екс.}$ лежить поза інтервалом прийняття нуль-гіпотези.

Порівняльний аналіз результатів сформованості вокальних навичок студентів КГ і ЕГ дає підстави для фіксації значно вищих результатів у ЕГ порівняно з досягненнями студентів КГ. У такий спосіб засвідчено перевагу запропонованої експериментальної методики над традиційною. Це, зокрема, виявилось у зростанні якості формування вокальних навичок студентів та їхньої музичної компетентності в цілому.

Таблиця 1

Порівняльна таблиця результатів експерименту з формування вокальних навичок студентів на схожості традицій вокальних технік Китаю та України

Критерії	Навички (спеціальний ді)	Високий рівень						Середній рівень						Низький рівень							
		Констат-ний		ЕГ		Формув-ний		Констат-ний		ЕГ		Формув-ний		Констат-ний		ЕГ		Формув-ний			
		КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ		
		%	ст.	%	ст.	%	ст.	%	ст.	%	ст.	%	ст.	%	ст.	%	ст.	%	ст.	%	ст.
Міра усвідомлені- спів, постави	Утриму- вання корпусу	27,8		20,4	19	20		20,4	26,4	19	20		20,4	26,4	19	20		20,4	26,4	19	20
	Утриму- вання голови	20,4	26,4	19	20	21	22	27,8	29,2	20	21	22	27,8	29,2	20	21	22	27,8	29,2	20	21
	Положен- ня рота	26,4	20,4	19	20	20	21	27,8	29,2	20	21	22	27,8	29,2	20	21	22	27,8	29,2	20	21
Ступінь відсуття співнялого діхання	Співачький вдих	30,6	26,4	19	20	22	22	26,4	27,7	19	20	21	22	26,4	27,7	19	20	21	22	26,4	27,7
	Затримка діхання	26,4	20,4	19	20	22	22	26,4	27,7	19	20	21	22	26,4	27,7	19	20	21	22	26,4	27,7
	Фонарній видих	27,7	20,4	19	20	22	22	26,4	27,7	19	20	21	22	26,4	27,7	19	20	21	22	26,4	27,7
Міра впливу-ті на грамати звуку-ені	Атака звуку	27,8	20,8	15	20	25	20,8	29,2	26,4	15	21	22	27,8	29,2	20,8	29,2	26,4	15	21	22	27,8
	Вокальна позиція	20,8	15	20	25	20,8	29,2	26,4	15	21	22	27,8	29,2	20,8	29,2	26,4	15	21	22	27,8	29,2
	Округле- ність звучання	25	18	15	20	25	20,8	29,2	26,4	15	21	22	27,8	29,2	20,8	29,2	26,4	15	21	22	27,8
Міра застосу-в набул-авислу у данній	Формува- ння у спів голосних звуків	27,8	23,6	17	20	21	22	30,6	34,7	25	28	30	33	40	42,3	44,5	48,6	40,3	47,2	39	43,6
	Висова при голосних	23,6	17	20	21	22	21	22	30,6	34,7	25	28	30	33	40	42,3	44,5	48,6	40,3	47,2	39
Ступінь дотримання копіванно- своїшого відсуття у асавді	Інтонацій- ний	26,4	25	18	25	27	22	30,6	34,7	25	28	30	33	40	42,3	44,5	48,6	40,3	47,2	39	43,6
	Ритмичний	34,7	25	18	25	27	22	30,6	34,7	25	28	30	33	40	42,3	44,5	48,6	40,3	47,2	39	43,6
	Динамічний	25	18	25	27	22	25	34,7	30,6	25	28	30	33	40	42,3	44,5	48,6	40,3	47,2	39	43,6
	Тембровий	25	18	25	27	22	25	34,7	30,6	25	28	30	33	40	42,3	44,5	48,6	40,3	47,2	39	43,6
	Дикційний	34,7	25	18	25	27	22	30,6	34,7	25	28	30	33	40	42,3	44,5	48,6	40,3	47,2	39	43,6
Середнє значення		25,7	18,5	26,2	20,4	27,21	19,7	39	30,3	45,8	33	44,7	34,9	47,5	34,8	54	42,2	28,5	20,5	29,1	22,7

Отже, узагальнення результатів аналізу виявило вагомі переваги у розвитку співачьких навичок студентів ЕГ на схожості традицій щодо вокальних технік Китаю та України та довів достовірність отриманих результатів, яке зумовлює висновок про ефективне їх формування, що набуло свідомого характеру. Застосування методів математичної статистики забезпечили вірогідність отриманих даних та можливість їх перенесення на загальну сукупність.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено методологічне узагальнення і запропоновано вирішення проблеми формування вокальних навичок майбутніх учителів музики на схожості традицій Китаю та України. Проведене дослідження та розв'язання всіх поставлених задач дають підстави для таких **висновків**:

1. Концепцією дослідження розкривається перспективність поглиблення вивчення вокальних традицій (Китаю та України), яке є на часі розвитку сучасних освітніх технологій. У ході аналізу спільних рис традиційних вокальних методик (перший розділ) були виявлені: ідентичність уявлень з головних позицій щодо теорії вокального мистецтва; урахування необхідності взаємозбагачення раціонального та емоційного компонентів у співі тощо.

Досліджено, що окремі положення інтернаціональної вокальної методики існує в умовах полікультурної взаємодії, яка об'єднує відповідні знання та практичний досвід традиційних методик багатьох країн. Полікультурна взаємодія педагогічних умов характеризується у контексті формування вокальних навичок на схожості традицій щодо вокальних технік Китаю та України, їх упорядкуванням та організацією в умовах дружніх стосунків цих музичних культур у цілісний феномен. Усвідомлення мистецької традиції як полікультурного середовища, розкриття її історичної ємкості у глобалізованому світі щодо визначення та національної самобутності кожного етносу набуває значення джерела загальної ерудиції, освіченості, що визначає традицію сучасною освітньою тенденцією. Саме пріоритетним положенням в усвідомленні значення традиції висунуто застосування її як загальної філософської та освітньої тенденції, а не лише як історико-культурної категорії.

2. Вивчення історіографії основних принципів і ключових методів різних вокальних шкіл сприяли усвідомленню генезису вокальних технік, поступового ускладнення та урізноманітнення прийомів співу у процесі історичного розвитку та їх взаємовпливу, специфічних музичних культур, ствердження неповторних характеристик щодо вокальних методик. З'ясовано, що в історії методик були закріплені *методи* класифікації та діагностики голосу, фізіологічно виправданого застосування дихання, вокалізації текстів; розкриті специфічні традиційні особливості вокальних технік багатьох національних шкіл (у т. ч. української зі східної).

Аналіз характерних особливостей китайських вокальних технік та їх співставлення із українською вокальною технікою дали можливість визначити спільні риси, що сприяли подальшому зближенню методичних систем, збагаченню педагогічних технік щодо вокальної підготовки в умовах інтерсуб'єктної взаємодії та обумовлюють функціонування нового освітнього середовища для удосконалення фахової підготовки вчителів музики Китаю та України. У китайській вокальній традиції виявлено низку спільних методів (вербальне пояснення, аналогії, свідоме навчання вокалу, науковий підхід до формування вокальних навичок) та деякі специфічні (економна витрата повітря у співі, переважний спів на помірній динаміці, уміння співати *falseto* тощо).

3. Теоретично обґрунтовано зміст формування вокальних навичок майбутнього вчителя музики, досліджено та з'ясовано фізіологічну та психолого-педагогічну сутність цього довготривалого процесу, який проходить декілька етапів з обов'язковим дотриманням їх послідовності.

Уточнено визначення навичок як психолого-педагогічної категорії з урахуванням специфічних характеристик навичок вокаліста, сформованих на схожості традицій вокальних технік Китаю та України. Представлено розуміння *вокальних навичок* майбутнього вчителя музики як *системи автоматизованих дій співака, сформованих на основі визначеного комплексу базових навичок з урахуванням схожості традицій вокальних технік Китаю та України, еталонних вимог до вокального мистецтва та сучасних способів співу.*

4. Для створення методики формування вокальних навичок на схожості традицій щодо вокальних технік Китаю та України визначено теоретичні засади експериментальної моделі, які склалися з двох формотворчих складових цього процесу: науково-дидактичного та організаційно-методичного у їх взаємозалежності й доповненні. Було визначено та застосовано такі науково-теоретичні підходи: *суб'єктний*, що ґрунтується на розумінні суб'єктності як визначеності особи щодо опанування діяльністю, спираючись на власні можливості, *традиційно-етнічний*, який актуалізує ідею розкриття кожним учителем етно-національних психологічних особливостей, до яких він звертається для забезпечення входження індивідуальності у зовнішні умови інтерсуб'єктної взаємодії та *технологічний*, що проявляється в умінні вчителя створювати свої ефективні методи продуктивної фахової діяльності.

До структури вокальних навичок на схожості традицій Китаю та України були віднесені такі компоненти: *мотиваційно-аксіологічний*, який розкривав наявність та поетапне зростання усвідомлення цінності набуття вокальних навичок на схожості традицій вокальних методик; *когнітивно-емоційний*, через який усвідомлення та формування необхідних базових навичок було безпосередньо зв'язано зі засвоєнням теоретичного та практичного матеріалу; *технологічний*, як безпосередній предмет формування комплексу базових вокальних навичок за психологічною теорією поетапного їх набуття.

Для побудови моделі формування вокальних навичок, ґрунтуючись на теоретичних принципових положеннях педагогічної науки, визначено *принципи* відповідно нашому дослідженню: концентричності, національної визначеності, наукової обґрунтованості, єдності художнього і технічного розвитку, дотримання естетики застосування вокальних навичок, використання активної практики. Для забезпечення ефективності формувального процесу було проаналізовано вимоги до вокалістів та особистісні й фахові якості співака, які засвідчили продуктивне формування вокальних навичок за умов дотримання таких *факторів*: *узгодження* системи компонентної структури з визначеними принципами; *дотримання режиму* роботи з учнями (поступове збільшення навантаження та ускладнення навчального матеріалу; *збагачення засобів виразності* голосу, набутих у процесі формування вокальних навичок;

уникнення основних недоліків, які унеможливають формування вокальних навичок.

До комплексів базових сформованих вокальних навичок на схожості традицій вокальних технік віднесено *співацьку поставу, співоचे дихання, звукоутворення, артикуляцію та ансамблевий спів*.

Визначено *педагогічні умови* продуктивного формування вокальних навичок: застосування інтелектуально-творчої підтримки для успішного закріплення набутих вокальних навичок; створення освітньо-особистісних взаємин суб'єктів навчання задля вмотивованості на позитивний результат дії; науково-методичне забезпечення формування вокальних навичок на схожості традицій Китаю і України; врахування вимог і особливостей двох освітніх систем щодо специфіки музично-технічної виразності; забезпечення діагностики і класифікації голосу та формування вокальних навичок раціональними способами протягом навчання.

5. У проведеному констатувальному експерименті визначено й схарактеризовано початковий рівень сформованості вокальних навичок студентів на схожості традицій вокальних технік Китаю та України. Констатувальний експеримент показав, що найбільший відсоток утворюють студенти із середнім рівнем сформованості вокальних навичок.

Розроблено *критерії* сформованості вокальних навичок на схожості традицій вокальних технік України та Китаю: *міра усвідомлення якості співацької постави* (утримання корпусу, голови, ін.); *ступінь відчуття співацького дихання* (співацький вдих, опора та фонаційний видих); *міра вмотивованості на грамотне звукоутворення* (атака звуку, вокальна позиція, ін.); *міра застосування набутого дикційно-співочого досвіду* (спів голосних і приголосних звуків); *ступінь дотримання когнітивно-емоційного відчуття у ансамблі* (злагожене інтонаційне, ритмічне, динамічне, темброве, дикційне звучання).

У результаті формувального експерименту було отримано результати, які засвідчили перевагу запропонованої методики щодо формування вокальних навичок на схожості традицій вокальних технік Китаю та України. Так, у ЕГ після формувального експерименту на високому рівні опинились 39 %, на середньому – 54 %, а на низькому – 7 % осіб. Проти КГ, у якій на високому рівні опинилось 27 % студентів, на середньому 48 %, а на низькому – 25 % осіб, що значно відрізняється за показниками ЕГ.

За допомогою критерію Р. Фішера показники успішного формування у студентів вокальних навичок на схожості традицій вокальних технік України і Китаю ми виразили у відсотках та відповідних показниках і визначили φ_1 та φ_2 , відповідно: 4,292 і 2,096, де φ лежить поза інтервалом прийняття нуль-гіпотези.

Узагальнення результатів дослідження засвідчує виявлення вагомих переваг у формуванні вокальних навичок у студентів ЕГ на схожості традицій вокальних технік Китаю та України, його перспективних тенденцій; застосуванням методів математичної статистики доведено валідність отриманих результатів, що зумовлює висновок про набуття свідомого характеру формування вокальних

навичок, осмислене та контрольоване звучання власного голосу у майбутніх учителів музики. Це довело можливість їх перенесення на генеральну сукупність.

Запропоноване дослідження не вичерпує всіх проблем процесу формування вокальних навичок на традиціях Китаю та України. Залишилися не вирішеними питання вивчення гендерних особливостей у вокальній підготовці, визначення соціального статусу вчителя музики в системі музичної освіти різних країн.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Чен Дін. Методические взгляды китайских преподавателей по вокалу в контексте подготовки учителя музыки / Цюй Сяо Юй, Чен Дін // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Наук. журнал. Суми : Сум. держ. пед. ун-т ім. А.С.Макаренка. – № 7 (9), 2010.– С. 209 – 214.
2. Чен Дін. Порівняльний аналіз стану формування вокальних умінь майбутніх учителів музики у Китаї та Україні / Чен Дін // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: зб. наук. праць / матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції “Гуманістичні орієнтири мистецької освіти” 27-29 квітня 2011 р. Випуск 12 (17).– К.: НПУ, 2011.– С. 64 – 68.
3. Чен Дін. Аналіз змісту музичних вподобань сучасного студентства України та Китаю /Чен Дін//Проблеми сучасності педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія.– Зб. статей: Ялта: РВВ КГУ, 2011.– Вип. 32.– Ч.1.– С. 152 – 156.
4. Чен Дін. Психолого-педагогічна сутність формування педагогічних умінь та навичок майбутнього вчителя музики / Чен Дін // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: зб. наук. праць /Ред. кол.: Н.В. Гузій / відп. ред.).– Випуск 14 (24). – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. – С. 290 – 293.
5. Чен Дін. Мистецька традиція як сучасна освітня тенденція усвідомлення молоддю історичного розвитку України / Чен Дін // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (Педагогічні науки). – Ч. II. – № 7 (218), квітень: Луг. нац. пед. ун-т імені Т. Шевченка, 2011.– С. 179 – 183.
6. Чен Дін. Взаємовплив Європейської та Китайської вокальних традицій на методичні досягнення / Чен Дін // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: зб. наук. праць / матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції “Гуманістичні орієнтири мистецької освіти” 25-27 квітня 2013 р. Випуск 14 (19). Частина 2. – К.: НПУ, 2013. – С. 112 – 114.
7. Чен Дін. Особенности методики китайской вокальной школы : Зажи свою звезду: Материалы V Международной научно-практической конференции (26 ноября 2012 г.): сб. научн. трудов / Чен Дін. – М.: Издательство «Спутник+», 2012. – 332 с. – С. 108 – 111.

8. Чен Дін. [Електронний ресурс] Діагностика сформованості співацьких навичок майбутніх вчителів музики на традиціях Китаю та України // Педагогіка. Проблеми підготовки фахівців /Чен Дін. – Переяслав-Хмельницький, 2012. – 5 с. Режим доступу: <http://conferences.neasmo.org.ua/>
9. Чен Дін. [Електронний ресурс] // Особенности методики китайской вокальной школы / Чен Дин. – М., РФ, 2012. – 5 с. Режим доступа: <http://www.tagenm.ru>
10. Чен Дін. Європейська і китайська вокальні школи: порівняльний аналіз. Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей: зб. матеріалів VII Міжн-их педагогічно-мистецьких читань пам'яті професора О.П. Рудницької /[за ред. О.М. Отич] / Чен Дін. – Чернівці : Зелена Буковина, 2010 р.– 2010. – С. 141–142.
11. Чен Дін. Синтез музики і слова у методиці виразного співу / Цюй Сяо Юй, Чен Дін // Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції : Теоретичні та методичні засади розвитку мистецької освіти в контексті європейської інтеграції: матеріали II Міжнародної наук. конф. (28-30 вересня 2010 р.). – Суми: Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка, 2010. – С. 200 – 201.
12. Чен Дін. Образно-змістовий синтез музичної та вербальної мов у формуванні вокальних навичок (полікультурний досвід) / Чен Дін // Педагогічна майстерня системи професійно-мистецьких компетентностей. Зб. матеріалів IX Міжн-х педагогічно-мистецьких читань пам'яті О.П.Рудницької / гол. ред. І. А. Зязюн. – Вип. 3 (7). – Чернівці: Зел. Буковина, 2011.– С. 414 – 416.
13. Чен Дін. Аналіз музичних інтересів сучасних студентів України та Китаю / Чен Дін // Актуальні проблеми музичної педагогіки і виконавського мистецтва: наук.-практ. семінар (10-11 квітня 2011 р.).– Ялта: РВНЗ «Кримський гуманітарний університет», 2011. – С. 6.

АНОТАЦІЇ

Чен Дін. Формування вокальних навичок майбутнього вчителя музики на традиціях Китаю та України. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2013.

У дисертації досліджується проблема формування вокальних навичок у майбутніх учителів музики на схожості традицій вокальних технік Китаю та України. Проаналізовано стан проблеми у історіографії, науково-теоретичній літературі, практиці музично-педагогічної освіти. Визначено психофізіологічну сутність формування вокальних навичок, їх компонентну структуру, поетапність цього процесу на заняттях з вокалу; уточнено зміст „формування вокальних навичок” на схожості традицій вокальних технік Китаю та України в умовах інтерсуб'єктної взаємодії, обґрунтовано методичні

засади забезпечення сформованості комплексу вокальних навичок та педагогічні умови підвищення ефективності цього процесу.

Розроблено та апробовано методику поетапного формування вокальних навичок на схожості традицій вокальних технік Китаю та України, виокремлено комплекс необхідних навичок вокаліста.

Ключові слова: освітня традиція, схожість вокальних навичок майбутнього вчителя музики, інтерсуб'єктна взаємодія.

Чен Дин. Формирование вокальных навыков будущего учителя музыки на традициях Китая и Украины. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. – Киев, 2013.

В диссертации исследуется проблема формирования вокальных навыков у будущих учителей музыки на вокальных традициях Китая и Украины.

На основе анализа научно-теоретической литературы, выводов, изложенных в историографии, педагогического опыта, практики музыкально-педагогического обучения охарактеризовано состояние процесса формирования вокальных навыков; раскрыта психо-физиологическая сущность их содержания; определена структура исследуемого феномена, состоящая из *мотивационно-аксиологического* компонента, в котором раскрыто наличие и постепенное возрастание осознанности ценности овладения вокальными навыками на сходстве традиций вокальных техник Китая и Украины; *когнитивно-эмоционального*, необходимого для формирования базовых навыков, непосредственно связанного с усвоением теоретического и практического материала, методического и музыкального репертуара; *технологического*, как непосредственного предмета формирования комплекса базовых вокальных навыков – *невческая позиция, невческое дыхание, звукообразование, артикуляция, ансамблевое пение* – следуя психологической теории поетапного их формирования.

В результате теоретического осмысления научных положений было уточнено содержание „формирования вокальных навыков” на сходстве традиций вокальных техник Китая и Украины в условиях интерсубъектного взаимодействия, обоснована методика обеспечения сформированности комплекса вокальных навыков.

В процессе исследования доказано, что эффективными факторами формирования вокальных навыков на сходстве традиций вокальных техник Украины и Китая является согласование составляющих компонентной структуры с установленными принципами; обогащение способов достижения выразительности голоса; устранение недостатков, исключающих правильное формирование вокальных навыков.

Обоснованы педагогические условия достижения эффективности формирования вокальных навыков на сходстве традиций вокальных техник

Украины и Китая; на основе определения критериев и их показателей, соответствующих структурным компонентам исследуемого феномена (*мотивационно-аксиологическому, когнитивно-эмоциональному и технологическому*), определены три уровня сформированности необходимых навыков – высокий, средний и низкий.

Реализация педагогических условий осуществлялась поэтапно на занятиях по вокалу. Первый этап – *пропедевтический* (первоначальное изучение действий) – обеспечил использование национальных традиций, детальное изучение и исполнение первичных приемов овладения вокальными навыками. Второй этап – *основной* (детальное разучивание), на котором использовались методы эффективного формирования базовых навыков, совершенствовались приобретенные ранее, формировались новые. Третий этап – *заключительный* (закрепление и дальнейшее совершенствование) – предполагал закрепление комплекса навыков, ранее сформированных и новых, характерных данному этапу.

Разработанная и апробированная методика поэтапного формирования вокальных навыков на сходстве традиций вокальных техник Китая и Украины выявила весомые преимущества в формировании вокальных навыков студентов на традициях Китая и Украины, перспективные тенденции этого процесса.

Ключевые слова: традиция в образовании, сходство вокальных навыков майбутнього вчителя музики, інтерсуб'єктне взаємодія.

Chen Ding. Formation vocal skills of future teacher of music in the traditions of China and Ukraine. Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of pedagogical sciences, speciality 13.00.02 – Theory and Method of Musical Training. – National Pedagogical University by name M. Dragomanov. – Kyiv, 2013.

The thesis examines the problem of vocal skills of future music teacher on the similarity of traditional vocal techniques of China and Ukraine. The state issues in historiography, research and theoretical literature, music and practice of teacher education. Definitely psycho-physiological nature of the formation of vocal skills, their component structure of this phased process in the classroom with vocals; clarifies meaning of “forming vocal skills” on the similarity of tradition vocals techniques of China and Ukraine in cooperation interindividual reasonably methodological principles of formation of complex vocal skills and pedagogical conditions of efficiency of the process.

Developed and tested method of formation of vocal skills on the similarity of traditional vocal techniques of China and Ukraine, determined set of required skills vocalist.

Key words: educational tradition, similarity vocal skills of future teacher of music, interindividual interaction.

НБ НПУ

100202581

Підписано до друку 15.05.2013 р. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Гарнітура Таймс.

Наклад 100 прим. Зам. № 192

Віддруковано з оригіналів

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9

Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.

(044) 239-30-26